

**DR JAKUB TOMANEK, 21. VII. 1902 — 19. VI. 1975 r. EMERYTOWANY
PROFESOR ZWYCZAJNY KATEDRY BOTANIKI LEŚNEJ, AKADEMII
ROLNICZEJ W WARSZAWIE**

W dniu 19 czerwca 1975 roku zmarł Profesor dr Jakub Tomanek, wieloletni kierownik byłej Katedry Botaniki Leśnej na Wydziale Leśnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, a następnie kierownik zespołu botaniki leśnej w Instytucie Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa i Hodowli Lasu Akademii Rolniczej w Warszawie. Zmarły Profesor był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego od chwili jego założenia, pełniąc funkcję w Zarządzie Głównym Towarzystwa. Praca naukowa Profesora Jakuba Tomanka dotyczyła głównie kształtowania mikroklimatu przez środowisko roślinne i aklimatyzacji roślin. W zakresie tej specjalności był Profesor cenionym specjalistą, znanym szeroko poza granicami kraju, gdzie wielokrotnie reprezentował naukę polską na Międzynarodowych Kongresach Bioklimatologicznych. W Polsce prace te, leżące na pograniczu ekologii leśnych zespo-

łów roślinnych i fitoklimatologii, miały charakter pionierski. Wytaczały one nowy kierunek badań w polskim doświadczałnictwie leśnym i inspirowały podejmowanie dalszych prac przez uczniów Profesora.

Działalność naukowa Profesora na pograniczu nauk botanicznych, leśnych i klimatologii spowodowała, że był on członkiem trzech komitetów naukowych Polskiej Akademii Nauk tj. Komitetu Botanicznego, Komitetu Nauk Leśnych i Komitetu Agrometeorologii. Od początku swej działalności naukowej będąc związany z pracą dydaktyczną na wyższej uczelni Profesor J. Tomanek opracował szereg publikacji służących kształceniu studentów w zakresie botaniki leśnej i bioklimatologii. Wśród tych publikacji podręczniki akademickie „Botanika Leśna” i „Meteorologia i Klimatologia dla Leśników” doczekały się kilku wydań. Za swą niestrudzoną pracę naukową i dydaktyczną, zmarły Profesor był wielokrotnie wyróżniany nagrodami Ministra i Rektora oraz odznaczony Medalem X-lecia PRL, Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor Jakub Tomanek urodził się 21 lipca 1902 roku we wsi Smardzewice w powiecie Opoczyńskim. W roku 1925 ukończył Gimnazjum Humanistyczne w Tomaszowie Mazowieckim i w tymże roku rozpoczął studia na Wydziale Leśnym SGGW w Warszawie. Specjalizację odbył w Zakładzie Urządzania Lasu pod kierunkiem prof. W. Jedlińskiego. Będąc w trudnych warunkach materialnych podjął w 1929 r. pracę jako obserwator na stacji meteorologicznej SGGW w Warszawie kierowanej przez prof. K. Szulca. W roku 1930 został młodszym asystentem Zakładu Meteorologii i Klimatologii i jednocześnie asystentem w Zakładzie Botaniki SGGW kierowanym przez prof. S. Dziubałowskiego. Po otrzymaniu dyplomu, Profesor J. Tomanek pozostał w tym zakładzie na stanowisku starszego asystenta aż do roku 1939.

Okres okupacji przetrwał Profesor na wsi i w Tomaszowie Mazowieckim gdzie organizował tajne nauczanie na poziomie szkoły średniej. W czasie okupacji, Profesor J. Tomanek sprawował też opiekę nad kilkoma pracami dyplomowymi wykonywanymi przez studentów Wydziału Leśnego SGGW pod kierunkiem prof. Miklaszewskiego.

Po uruchomieniu SGGW w sierpniu 1945 roku stanął do pracy i odbudowy Uczelni jako starszy asystent w Zakładzie Botaniki kierowanym przez prof. T. Górczyńskiego. Jednocześnie od lipca 1946 r. rozpoczął pracę w Instytucie Badawczym Leśnictwa, początkowo w Zakładzie Nasiennictwa, a następnie w Zakładzie Bioekologii Leśnej, gdzie pracował w dziale meteorologii, klimatologii i fenologii leśnej, organizując badania mikroklimatyczne na stacjach bioekologicznych IBL w Parkach Narodowych w Białowieży i Ludwikowie pod Poznaniem, a także na terenie Lasów Doświadczalnych SGGW w Rogowie. W styczniu 1949 r. został mianowany adiunktem Zakładu Botaniki. W grudniu 1951 r. uzyskał tytuł doktora nauk leśnych na podstawie pracy pt. „Wpływ ściany drzewostanu na mikroklimat poręby”. W pracy tej zostały opublikowane ocalałe materiały meteorologiczne kompleksowych badań nad przebiegiem odnowienia naturalnego lasu w zależności od kierunku cięć i szerokości zrębu, prowadzonych przez Zakład Urządzania Lasu w latach 1927—1936. We wrześniu 1952 r. został przeniesiony z Zakładu Botaniki na stano-

wisko adiunkta do Zakładu Botaniki Leśnej (kierowanego przez prof. R. Kobendzę), gdzie pozostał do marca 1954 r.

W marcu 1954 r. został mianowany samodzielny pracownikiem nauki i przeniesiony do Katedry Hydrologii i Meteorologii na Wydziale Melioracji Rolnych. W czerwcu 1954 r. otrzymał tytuł naukowy docenta.

Poczynając od roku akademickiego 1952/53, po śmierci prof. R. Gumińskiego, wykładał meteorologię i klimatologię na Wydziałach: Leśnym, Rolnym i Ogrodniczym, a także na Rolniczym Studium Zaocznym.

Od października 1955 r. wykładał botanikę leśną na Wydziale Leśnym, a po śmierci prof. R. Kobendzy był p. o. kierownikiem Katedry Botaniki Leśnej.

W 1957 roku został powołany na stanowisko kierownika Katedry Botaniki Leśnej, którą kierował do chwili reorganizacji Uczelni w roku 1970, kiedy Katedra została włączona do Instytutu Przyrodniczych Podstaw Leśnictwa i Hodowli Lasu.

W dniu 1. IX. 1960 roku uzyskał tytuł Profesora nadzwyczajnego, a 6. III. 1968 roku Profesora zwyczajnego.

W latach 1959—1966 pełnił funkcję prodziekana do spraw Studiów Zaocznych na Wydziale Leśnym organizując od podstaw Studia Zaoczne.

W latach 1959—1964 był rzecznikiem dyscyplinarnym do spraw studenckich.

W latach 1956—1962 był redaktorem działowym Zeszytów Naukowych SGGW serii Leśnictwo.

Zmarły Profesor Jakub Tomanek był człowiekiem wyjątkowo prawego charakteru, obdarzony wielkim sercem, był wzorem postawy obywatelskiej, przyjacielem młodzieży i wyrozumiałym kierownikiem. Botanika Polska poniosła dotkliwą stratę, lecz pamięć o Zmarłym Profesorze pozostanie na zawsze zachowana w sercach licznej rzeszy Jego uczniów, botaników, leśników i bioklimatologów.

PUBLIKACJE PROFESORA JAKUBA TOMANKA

1946. J. Tomanek, S. Tyszkiewicz, *Tablice psychrometryczne do użytku w wyluszczeniach nasion sosny i świerka*, Kraków, IBL, Wydawn. pomocn. i techn.-gospod., B, 9.
1947. *Bogactwo form blaszek liściowych*, Z Niwy Leśnej, 9—10: 14.
1947. *Najważniejsze zadania meteorologii w zastosowaniu do potrzeb leśnictwa*, Las Polski, 3: 64—68.
1948. *Fenologia na usługach rolnictwa*, Wiad. Koresp. Roln., GUS, 4: 7—9.
1948. *Wpływ czynników meteorologicznych na bezpieczeństwo pożarowe w lesie*, Gaz. Obserw., PIHM, 7: 3—6.
1948. *Znaczenie klimatu dla produkcji roślinnej*, Wiad. Koresp. Roln., GUS, 3: 3—4.
1949. *Jak należy prowadzić obserwacje fenologiczne nad roślinami i co obserwować*, Las Polski, 3: 137—141.
1949. *Czym się charakteryzują poszczególne pory fenologiczne w świecie roślinnym*, Las Polski, 4: 45—46.
1949. *Fenologia w pracy leśnika*, Las Polski, 3: 54—55.
1949. *Rola czynników meteorologicznych w życiu lasu*, Kal. Leś. Inf.: 137—141.
1950. *Fenologia leśna*, Kal. Leś. Inf.: 19—65.
1951. *Nasze drzewa leśne*, Biblioteczka leśna, PWRiL, Warszawa.
1952. *Nasze krzewy leśne*, Biblioteczka leśna, PWRiL, Warszawa.
1952. *Meteorologia i klimatologia dla leśników*, PWRiL, Warszawa.
1952. *Mikroklimat poręby leśnej*, Gaz. Obserw. PIHM, 10: 5—9.
1952. *Przewidywanie zagrożenia pożarowego w lasach na podstawach meteorologicznych*, Las Polski, 4: 13—15.

1952. *Wpływ ściany drzewostanu na mikroklimat poręby*, Warszawa, PWRiL, Prace IBL, 87.
1953. *Badania nad przebiegiem temperatury gruntu i parowania w różnych biotypach leśnych Białowieskiego i Wielkopolskiego Parku Narodowego*, Prace IBL, 92.
1954. *Botanika Leśna, Podręcznik leśniczego*, PWRiL, Warszawa; 10—40.
1954. *Metody badań zmian niektórych czynników mikroklimatycznych w związku z zadrzewieniami ochronnymi*, Biul. Komit. Ekol. PAN, 3: 71—83.
1955. *Badania nad przebiegiem skrajnych temperatur powietrza w biotopach leśnych Białowieskiego Parku Narodowego*, Roczn. Nauk Leśn., 8: 179—213, Prace IBL, 131.
1955. *Klimatologiczne i hydrologiczne znaczenie lasów*, Sylwan, 3: 203—214.
1955. *Meteorologia i klimatologia dla leśników* (wyd. 2 popr. i rozszerzone), PWRiL, Warszawa.
1955. *Mikroklimatyczne różnice rozkładu temperatur powietrza w koronie drzewa*, Roczn. Sekcji Dendrol. PTB, X: 261—274.
1956. *Wspomnienia pośmiertne o prof. dr R. Kobendzy*, Ekol. Pol., B, 2: 167—169.
1956. *Meteorologia dla rolników*, Dział Wyd. SGGW, Warszawa.
1956. *Wpływ ściany lasu na kształtowanie się niektórych czynników mikroklimatu przyległych pól*, Roczn. Nauk Roln., F, 2: 531—549.
1958. *Wspomnienie pośmiertne o prof. K. Szulcu*, Księga Pamiątkowa SGGW, 1: 314—316.
1958. *Wspomnienia pośmiertne o doc. dr R. Gumińskim*, Księga Pamiątkowa SGGW, 1: 252—254.
1958. *Katedra Botaniki Leśnej (Historia powstania i rozwoju)*, Księga Pamiątkowa SGGW, 1: 383—387.
1958. *Badania nad przebiegiem temperatury, parowania i opadu w rębni gniazdowej*, Sylwan, 3: 13—32.
1958. *Badania pluwiometryczne w borze iglastym Białowieskiego Parku Narodowego*, Roczn. Nauk Leśn., 21: 61—95, Prace IBL, 175.
1959. *Historia powstania i rozwoju Wydziałów Leśnego i Technologii Drewna SGGW*, ZN SGGW, Numer specjalny: 151—175.
1959. J. Tomanek, W. Józefaciuk, *Badania nad wpływem rodzaju pokrycia gleby na przebieg temperatury gruntu w lesie*, ZN SGGW, Mel. Rol., 2: 85—109.
1959. *Konferencja Bioklimatycznej Komisji Czechosłowackiej Akademii Nauk w Liblicach*, Sylwan, 5: 91—94.
1959. *Meteorologia dla rolników* (wyd. 2), Dział Wyd. SGGW, Warszawa.
1959. *Mikroklimatyczne badania nad pionowym rozkładem ekstremalnych temperatur powietrza w borze mieszanym lasów doświadczalnych SGGW w Rogowie*, ZN SGGW, Leśn., 2: 83—120.
1959. *II Ogólnopolska Konferencja Bioklimatyczna w Liblicach (sprawozdanie z posiedzenia sekcji biometeorologii Leśnej)*, Gaz. Obserw., PIHM, 1: 14—15.
1959. *Wskaźniki klimatyczne dla lasów SGGW*, Plan urządzenia Lasów Doświadczalnych SGGW w Rogowie na okres 1958/59—1967/68, 1: 80—126.
1959. *Z pobytu Komisji Agrometeorologii Światowej Organizacji Meteorologicznej w Białowieży*, Sylwan, 5: 97—98.
1960. *Ocena dotychczasowych wyników aklimatyzacji jodły syberyjskiej w Arboretum Lasów Doświadczalnych SGGW w Rogowie*, Sylwan, 2: 17—40.
1960. *Meteorologia i klimatologia dla leśników* (wyd. 3 popr.), PWRiL, Warszawa.
1960. *Mikroklimatische Verhältnisse im Lochhiebe*, Praha, Zbornik II Celostatni Bioklimatologicke Konference v Liblicach: 297—313.
1961. *Charakterystyka obiegu wody w niektórych zespołach leśnych Białowieskiego Parku Narodowego*, ZN SGGW, Mel. Roln., 3: 45—62.
1961. *Materiały klimatyczne dla Lasów Doświadczalnych SGGW w Rogowie*, Dział Wyd. SGGW, Warszawa.
1962. J. Tomanek, W. Seneta, *Botanika Leśna*, Skrypt, tom I i II, Dział Wyd. SGGW, Warszawa.
1962. *III Bioklimatyczna Konferencja w Pradze*, Sylwan, 2: 99—101.
1962. *Charakterystyka klimatu lokalnego lasów doświadczalnych SGGW w Rogowie*, ZN SGGW, Leśn., 5: 89—120.
1963. *Meteorologia i klimatologia dla leśników* (wyd. 4, popraw.), PWRiL, Warszawa.
1965. *Der Einfluss des Jungwuchses und des Unterholzes auf die Grosse der Interception der Niederschläge in Walde*, IV Bioklimatyczna Konferencja Czechosłowackiej Akademii Nauk w Brnie.

1965. *Klimat Polski*, „P. Uhlir, *O pogodzie dla rolników*”, PWRiL, Warszawa: 214—225.
1965. *Opracowanie i adaptacja* „Uhlir P., *O pogodzie dla rolników*”, PWRiL, Warszawa.
1965. *Przedmowa do wydania polskiego* „Uhlir P., *O pogodzie dla rolników*”, PWRiL, Warszawa: 3—4.
1965. *Wpływ podrostu i podszytu na wielkość intercepcji opadu w borze mieszanym* (Pineto-Quercetum Kozł.), ZN SGGW, Leś., 7: 7—38.
1965. J. Tomanek, S. Dunikowski. *Wstępne badania nad mikroklimatem gołoborzy Świętokrzyskiego Parku Narodowego*, Prace IBL, 290—293 (293): 201—224.
1966. *Botanika Leśna*, PWRiL, Warszawa.
1966. J. Tomanek, J. Dominik, J. Ważny, S. Kucaba, S. Zaborowski, E. Eder, J. Tumiłowicz. *Arboretum w Rogowie*, PWRiL, Warszawa.
1966. *IV Konferencja Bioklimatologiczna w Brnie*, Sylwan, 7: 89—91.
1966. *Meteorologia i klimatologia dla leśników*, (wyd. 5 popraw.), PWRiL, Warszawa.
1966. *Przewodnik metodyczny do podręcznika Meteorologii i klimatologii dla leśników*, Dział Wyd. SGGW Warszawa.
1967. *Leśne Arboretum w Rogowie, warunki przyrodnicze, rozwój, cele i zadania*, Sylwan, 2: 23—31.
1967. *Badania nad kształtowaniem się pokrywy śnieżnej w zespołach leśnych Białowieskiego Parku Narodowego*, Przeg. Geof., 3/4: 223—237.
1970. *Botanika leśna*, PWRiL, Warszawa.
1970. *V Bioklimatologiczna Konferencja w Zwoleniu*, Sylwan, 6: 81—83.
1970. *V Bioklimatyczna Konferencja w Zwoleniu*, ZN SGGW, Leś., 15: 213—216.
1970. *Wyniki spostrzeżeń nad przebiegiem usłonecznienia w Rogowie w latach 1961—1965*, ZN SGGW, Leś., 15: 35—50.
1972. *Meteorologia i klimatologia dla leśników* (wyd. 6 popraw.), PWRiL, Warszawa.
1973. J. Tomanek, A. Bednarek, *Materiały klimatologiczne dla lasów doświadczalnych SGGW w Rogowie*, Dział Wyd. AR w Warszawie.
1973. J. Tomanek, S. Dunikowski, *Badania meteorologiczno-leśne w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i Instytucie Badawczym Leśnictwa, XI Zjazd Agrometeorologów w Puławach 14—16. IX. 1972 r.*: 180—192.
1973. *Ocena wyników naturalizacji świerka ajańskiego Picea jezoënsis Carr. i Picea jezoënsis var. hondoënsis Rehd. w leśnym Arboretum w Rogowie*, Rocz. Sekcji Dendrol., 27: 23—44.

Tomasz J. Wodzicki